

BUSINESS JUDGMENT RULE V ČESKÉ REPUBLIC

JAROMÍR KOŽIAK

Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Brno, Česká republika

Abstract in original language

Tento příspěvek se věnuje problematice odpovědností statutárních orgánů v návrhu zákona o obchodních korporacích. Tento návrh zákona zakotvuje po vzoru zahraničních právních úprav pravidlo podnikatelského úsudku (business judgment rule), které by mělo členům statutárních orgánů v případě splnění některých základních podmínek rozhodování (dobrá víra, informovanost, zájem korporace) poskytnout ochranu před soudním přezkumem jejich rozhodnutí.

Key words in original language

Obchodní právo, obchodní společnosti, obchodní korporace, statutární orgány, jednání, odpovědnost, pravidlo podnikatelského úsudku, obchodní riziko

Abstract

This contribution to the conference proceedings is focused on the topic of regulation of the liability of company officers in the draft of Business Corporations Act. This draft, inspired by foreign legislation, incorporates a business judgment rule, that should provide a safe harbour for company officers who acted in the interest of corporation with good faith and on informed basis in form of granting them protection from judiciary review of their actions.

Key words

Commercial law, company, corporation, board of directors, managers, representation of a corporation, liability, business judgment rule, business risk

Some people are fortunate since they have never heard of the business judgment rule.

Bailes Manning

1. ÚVODEM

Připravovaná právní úprava zákona o obchodních korporacích, který má být přijat v rámci reformy soukromého práva v České republice, tedy v návaznosti na přijetí nového občanského zákoníku přináší řadu změn v postavení statutárních orgánů obchodních společností. Jednou z těchto změn je výrazná modernizace pojetí povinností statutárních orgánů vůči společnosti a jejich odpovědnosti za porušení těchto povinností.

Tato vítaná změna podle mého názoru značně odráží proměnu, kterou prošlo podnikání v české republice od znovuzrození volného trhu a v souvislosti s tím také obchodního práva na počátku devadesátých let. „Dobrodružnému“ období devadesátých let je poplatná také současná právní úprava postavení statutárních orgánů, která je z dnešního pohledu značně rigidní a neodpovídá moderním představám o regulaci problematiky obchodních korporací. Nový zákon o korporacích by tento stav měl napravit a přiblížit naši legislativu více vyspělým západním právním řádům a zohlednit změny, které i tyto státy v posledních letech učinily.

Bez nadsázky lze hovořit o posunu v paradigmatu nahlížení na roli statutárních orgánů - od policejního přístupu, kterým je prodchnuta minulost (a někdy i judikatura Nejvyššího soudu) a který členy statutárních orgánů viděl především jako potenciální pachatele a až v druhé řadě jako managery k pohledu výrazně pragmatičtějšímu, který za základní cíl regulace považuje umožnění efektivního chodu korporací a snaží se vytvořit členům statutárních orgánů podmínky potřebné pro řádný výkon jejich funkce.

Jedním z problémů, kterými se tvůrci zákona o korporacích museli zabývat, byly otázky podnikatelského rizika v činnosti statutárních orgánů obchodních společností. Dnes již snad nelze mít pochybnosti o tom, že kalkulované, racionálně a informovaně podstupované podnikatelské riziko je v obchodních vztazích nutností. I ten nejlépe promyšlený obchod může selhat na řadě úskalí. Odpovědnost statutárních orgánů v klasickém kontinentálním pojetí se zdá být ve vztahu k této ekonomické potřebě příliš svazující. Právě to je jedním z důvodů, proč návrh zákona po vzoru některých zahraničních právních řádů zavádí pro členy statutárních orgánů jakýsi bezpečný přístav, do kterého se mohou ukrýt před odpovědností za korektní podnikatelská rozhodnutí, která ovšem nepřinesla plánovaný úspěch¹. Návrh zákona o obchodních korporacích zavádí pro tyto případy pravidlo podnikatelského úsudku (business judgment rule), známé především z angloamerické právní oblasti.

2. MYŠLENKOVÁ VÝCHODISKA PRAVIDLA PODNIKATELSKÉHO ÚSUDKU

Drtivá většina světových právních řádů stanoví pro členy statutárních orgánů korporací určitý standard péče, kterou musí při své činnosti dodržovat² – zpravidla nazývaný Duty of care (povinnost péče).

¹ Onder, A., Siegelheim, A.J., Corporate Liability Exposure and the Potential Risk of Individual Director Liability Resulting From Employment-Related Decisions: An Analysis of Recent Case Law and Recommendations on Corporate Governance, *Employee Relations Law Journal*, číslo 2, svazek 34, ročník 2008, str. 4-5.

² Andenas, M., Wooldridge, F., *European Comparative Law*, Cambridge: Cambridge University Press, 2009, , ISBN 978-0-521-84219-8, str. 265-266.

Konkrétní formulace v jednotlivých právních řádech se samozřejmě liší v detailech, základní obsah tohoto pravidla je však v jednotlivých jurisdikcích velmi podobný³ (není se ostatně co divit, principy na kterých stojí duty of care, především ochrana před problémy zastoupení, jsou odůvodněné napříč hranicemi právních řádů). Pro ilustraci uveďme, že české právo stanoví povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, britské právo (byť velmi odlišné) pak povinnost jednat s péčí, dovedností a bdělostí přiměřeně pečlivé osoby (care, skill and diligence exercised by a reasonably diligent person⁴⁵).

Praktická zkušenost soudů s ex post přezkumem jednání statutárních orgánů ukázala, že rozhodnout, zda došlo k porušení povinnosti péče je pro soud velmi nesnadné. Pro rozhodnutí soudu je totiž v těchto případech zásadní spíše posouzení faktického jednání člena statutárního orgánu, než právní posouzení věci. Odpověď na otázku zda konkrétní jednání je porušením právní povinnosti v tomto případě totiž (vyjma případů extrémních narušení) bývá značně mlhavější, než v jiných oblastech práva. Problémů, na které soudy naráží je několik:

- Neexistence jednoduchého objektivního kritéria posouzení jednání. Jednání v podnikání je vždy rizikové a podstupování přiměřené míry kalkulovaného rizika ze strany statutárních orgánů je žádoucí, či dokonce nutné k přežití na trhu. Každý obchod s sebou nese určitou míru rizika a v případě a z pouhého neúspěchu transakce nelze usuzovat na porušení povinností statutárního orgánu – tedy izolovanou skutečnost, že člen orgánu společnosti věděl, že jeho jednání může společnosti přivodit škodu a toto vědomě riziko podstoupil mu tedy nelze přičítat k tíži – právě naopak často půjde o jednání v nejlepším zájmu společnosti, které pouze selhalo na podnikatelském riziku. V jiných oblastech práva nebo v jiných oblastech činnosti by přitom toto samo o sobě mohlo konstruovat vědomou nedbalost dané osoby a tedy porušení požadované úrovně péče. V oblasti korporátního práva je ale nutné posoudit, zda toto riziko přesahuje přiměřenou míru, či nikoliv. Posuzování nedbalosti člena statutárního orgánu se tak značně relativizuje.

- Porušení povinnosti péče navíc nelze zkoumat pohledem ex post⁶, je nutné na problém nahlížet ex ante – podobně jako samotný člen orgánu korporace v době svého rozhodování a zohledňovat pouze

³ Cahn, A., Donald, D.C., Comparative company law, New York: Cambridge university press, 2010, str. 369.

⁴ Loose, M., Griffiths, M., Impey, D., The Company Director, Powers, Duties and Liabilities, Bristol: Jordan Publishing Limited, 2008, ISBN 978-1-84661-089-9, str. 275.

⁵ Companies Act 2006, section 174.

⁶ Knepper, W.E., Bailey, D.A., Liability of corporate Officers and Directors, New York, Lexis Nexis, 2009, osmé vydání, ISBN 978-1-4224-7562-1, § 2.01, str.2-1.

skutečnosti o kterých věděl nebo mohl vědět – ve světě obchodu je často třeba rozhodovat se rychle na základě dostupného souboru informací, který je často omezený. Přílišná pečlivost a úzkostlivost ze strany manažerů je často společnosti spíše na škodu – pozdní rozhodnutí je často horší než špatné rozhodnutí, bylo by tedy nemístné člena orgánu (manažera) svazovat přehnaně přísnými pravidly.

-Nezpůsobilost soudce posuzovat faktické otázky korporátního práva⁷. Soudce je především odborníkem v právních problémech. Ve faktických otázkách dotýkajících se specializovaných oborů lidské činnosti je ovšem zpravidla laikem jako kterákoli jiná osoba. Je tedy velmi obtížné posuzovat jednání statutárních orgánů z jeho pozice. Tento problém je ovšem do jisté míry možno eliminovat prostřednictvím přizvání znalce v daném oboru k jednání soudu obdobně jako v jiných oblastech, kde je potřeba vyjádření nezávislého experta. To je ovšem velmi nákladný postup. Z pohledu kontinentálního práva nám tento argument může připadat lichý, neboť naše soudy otázky spadající do podnikatelského rozhodování členů orgánů dosud přezkoumávaly. Je ovšem třeba si uvědomit, že právní kultura v ČR se od té angloamerické zásadně liší a liší se i kauzy soudům předkládané – přezkum rizikových rozhodnutí manažerů činěných v dobré víře je u nás spíše výjimečný, tyto situace se v ČR (vzhledem k tomu, že akciových společností s rozdrobenou akcionářskou strukturou je zde výrazně méně) zpravidla neřeší soudní cestou, ale např. odvoláním z funkce. Daleko častěji se setkáváme se zcela pregnančními porušeními povinností člena orgánu – nevykonává svou funkci, vykonává ji nedbale, zneužívá funkci ve svůj prospěch apod. V těchto případech je porušení povinností samozřejmě pro soud snazší identifikovat. Přesto je na místě podotknout, že z dostupné judikatury vyplývá, že i České soudy musejí obdobné problémy řešit.

3. PODSTATA A ZÁKLADNÍ KONCEPCE PRAVIDLA PODNIKATELSKÉHO ÚSUDKU VE SVĚTĚ

Shora uvedené důvody stály u zrodu business judgment rule v USA, platné jsou ovšem napříč právními řádů. Podstatou doktrín postavených na principu business judgment je, že vzhledem ke shora uvedené skutečnosti obtížného (ne-li rovnou nemožného) posouzení, zda statutární orgán porušil svou povinnost péče, se pro tyto případy stanoví, že soud nebude do úsudku podnikatele zasahovat.

Historicky se vyvinuly dvě základní podoby business judgment rule. O té první, která pochází z USA, poznamenal trefně Douglas M.

⁷ Laguado, C.A., Factors governing the application of the Business Judgment Rule: An Empirical Study of the US, UK, Australia and the EU, dostupný na http://www.javeriana.edu.co/juridicas/pub_rev/documents/6-Laguado.pdf, str. 122.

Branson, že pravidlo podnikatelského úsudku vůbec není pravidlem⁸. Jde v tomto případě totiž o standard soudního přezkumu (judiciary review standard) a nikoli o pravidlo chování (rule of conduct). V této podobě business judgment rule zpravidla stanoví, že soud nebude přezkoumávat za určitých podmínek přezkoumávat podnikatelská rozhodnutí člena orgánu. Příkladem může být judikatorní pravidlo podnikatelského úsudku v jurisdikci státu Delaware: "Soud nebude vznášet svůj vlastní názor na to co je či není řádným podnikatelským úsudkem, pokud statutární orgán jednal na informovaném základě, v dobré víře a v čestném přesvědčení, že tak činí v nejlepším zájmu korporace."⁹

Business judgment rule v podobě standardu soudního přezkumu se v současné době aplikuje ve většině amerických jurisdikcí. Velká Británie zná pouze implicitní business judgment rule v podobě zdrženlivosti soudů při přezkoumávání podnikatelských rozhodnutí¹⁰.

Druhou podobou, která vznikla až později při převzetí pravidla podnikatelského úsudku dalšími právními řády je forma domněnky splnění povinnosti péče (duty of care), pokud jsou splněny některé základní podmínky. Příkladem této koncepce může být aktuální australská úprava, podle které se má za to, že požadovaný standard péče splní ten, kdo i) učiní rozhodnutí v dobré víře a za řádným cílem, ii) nemá na předmětu rozhodnutí osobní zájem, iii) předem se informoval o rozhodných skutečnostech v míře, kterou rozumně považoval za přiměřenou a iv) rozumně věří, že rozhodnutí je v nejlepším zájmu společnosti.

Obdobná forma pravidla podnikatelského úsudku se v současnosti používá například také v Německu¹¹ a Japonsku,¹² a k podobné formulaci směřuje také definice American Law Institute¹³.

⁸ Branson, D.M., The Rule That Isn't a Rule - the Business Judgment Rule, Valparaiso university Law Review, číslo 3, svazek 36, ročník 2002, str. 631.

⁹ Případ Aronson v. Lewis, 473 A.2d 805, 812 (Del. 1984).

¹⁰ Laguado, C.A., Factors governing the application of the Business Judgment Rule: An Empirical Study of the US, UK, Australia and the EU, dostupný na http://www.javeriana.edu.co/juridicas/pub_rev/documents/6-Laguado.pdf, str. 136.

¹¹ § 93 odst. 1 akciového zákona (Aktiengesetz).

¹² Beyer, V.L., Judicial Development of a Business Judgment Rule in Japan, Bond Law Review, číslo 2, svazek 5, ročník 1993, str. 213.

¹³ Knepper, W.E., Bailey, D.A., Liability of corporate Officers and Directors, New York, Lexis Nexis, 2009, osmé vydání, ISBN 978-1-4224-7562-1, § 2.01, str.2-4.

Oběma verzím pravidla podnikatelského úsudku je společné, že stanoví podmínky pro svou aplikaci. Podmínky, které určují, zda se pravidlo podnikatelského úsudku použije nebo nikoliv se častou souhrnně označují jako test business judgment a patří mezi ně nejčastěji, že musí jít o jednání v dobré víře, v zájmu korporace a na informovaném základě (byť se objevují i víceprvkové testy, které zahrnují například nezainteresovanost na výsledku jednání nebo skutečnost že nejde o plýtvání zdroji společnosti).

Při aplikaci pravidla podnikatelského úsudku také může dojít k přenosu důkazního břemene na žalobce, který je povinen prokázat, že v daném případě jsou dány důvody pro neaplikaci doktríny business judgement (jako je tomu např. v případě práva státu Delaware). Postavení člena orgánu se tak výrazně posiluje, s výjimkou případů zásadních pochybení se tak stává za své jednání prakticky neodpovědný. Jiné jurisdikce ovšem ponechávají důkazní břemeno na členu orgánu (např. Německo)¹⁴.

4. ÚPRAVA V NÁVRHU ZÁKONA O KORPORACÍCH

Aktuální znění vládního návrhu zákona o obchodních korporacích (ke dni 1.12.2011) obsahuje úpravu pravidla podnikatelského úsudku v § 55 odst. 1. a to v této podobě: „Pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou“.

Původně, § 55 odst. 1 zněl takto: „Péči řádného hospodáře neporuší ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace.“ Toto znění ovšem bylo při projednávání ve sněmovně navrhovateli pozměněno na současný text a to z důvodu, že tradičně se pravidlo podnikatelského úsudku vztahuje k duty of Care (povinnosti péče), termín péče řádného hospodáře v sobě ovšem navíc zahrnuje i prvek loajality ke společnosti (péče řádného hospodáře v českém pojetí v sobě zahrnuje jak koncept duty of care, tak i duty of loyalty), pro jehož hodnocení ale není pravidlo podnikatelského úsudku vhodné. Z tohoto důvodu je třeba omezit dopad tohoto pravidla pouze na problematiku pečlivého a informovaného jednání, v otázce zda orgán jedná v zájmu společnosti (problémy loajality) ovšem domněnku zakotvenou na základě pravidla podnikatelského úsudku použít nelze.¹⁵

¹⁴ Cahn, A., Donald, D.C., Comparative company law, New York: Cambridge university press, 2010, str. 372-37.

¹⁵ Volně dle rozhovoru s B.Havlem na konferenci Dny Práva 2011, 24.11.2011, Brno.

Původní český návrh pravidla podnikatelského úsudku vycházel především z německé předlohy¹⁶ (s dílčími úpravami), aktuální podoba je do značné míry původní, a byť stále vychází z německé regulace, je pozměněno natolik, že už je spíše jen její vzdálenou ozvěnou než přesným odrazem.

Současné znění je ale také trochu rozpačité. Aby nedošlo k mýlce, tak vyjímá ze svého rozsahu povinnost loajality hned dvakrát - jednak nahrazuje termín "řádného hospodáře" slovy "pečlivě a s potřebnými znalostmi" a jednak výslovně říká, se pravidlo podnikatelského úsudku nepoužije, pokud takovému rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou."

Termín jednat pečlivě a s potřebnými znalostmi působí z dnešního pohledu cize, koresponduje ovšem s úpravou péče řádného hospodáře v novém občanském zákoníku, který členy volených orgánů korporací zavazuje jednat s nezbytnou loajalitou a s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Jde tedy opravdu o vymezení povinnosti péče (duty of care), když jediné co je z rozsahu péče řádného hospodáře pro účely pravidla podnikatelského úsudku je povinnost loajality. Zdánlivá tautologie (má se za to, že informovaně jedná ten, kdo mohl rozumně předpokládat, že jedná informovaně) je tak opravdu jen zdánlivá a je nutno ji připisovat tomu, že nový občanský zákoník nepoužívá výslovně termín "povinnost péče" nebo jeho ekvivalent pro popis pečlivostní složky péče řádného hospodáře.

Test pravidla podnikatelského úsudku podle zákona o obchodních korporacích je tříprvkový - zkoumá se, zda statutární orgán jedná i) v dobré víře, ii) mohl rozumně předpokládat, že jedná informovaně a iii) mohl rozumně předpokládat, že jedná v obhajitelném zájmu obchodní korporace.

V případě požadavku na informovanost rozhodnutí se budou soudy muset zabývat otázkou potřebné míry informací k tomu, aby rozhodnutí bylo možné považovat za informované. Obdobný problém samozřejmě již řešila zahraniční rozhodovací praxe, zajímavá mohou být například rozhodnutí z jurisdikce Delaware - případy *Trans union* (*Smith vs. Gorkom*) a *Cede* (*Cinerama v. Technicolor*). V prvním případě soud formuloval stanovisko, že orgán společnosti si musí opatřit veškeré dostupné informace¹⁷, v případě druhém tento přísný standard uvolnil. Vycházel zde z toho, že nelze spravedlivě po orgánu společnosti požadovat, aby si opatřil veškeré dostupné informace, neboť to je časově velmi náročné, statutární orgán by to velmi

¹⁶ Důvodová zpráva k návrhu zákona o obchodních korporacích dostupná na http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni%20navrh%20zakona%20o%20obchodnich%20korporacich_2011_DZ.pdf, str. 202.

¹⁷ Případ *Smith v. Van Gorkom*, 488 A.2d 858 (Del. 1985) také známý jako *Trans union*.

svazovalo a převažuje zde zájem na včasném rozhodnutí. Z tohoto důvodu případ Cede akcentuje spíše aktivní roli člena orgánu v procesu rozhodování, jeho iniciativu směřující k získání informací a hledání alternativních variant řešení¹⁸.

Osobně se domnívám, že je potřeba přijmout pružný standard hodnocení informovanosti rozhodnutí (podobně jako v rozhodnutí Cede). Zároveň ve mně ovšem značnou skepsi vyvolává aktuální judikatura ze sousedního Německa (např. případ IKB banka), která zakotvuje striktní pravidlo, podle něhož se "člen orgánu může spolehnout na pravidlo podnikatelského úsudku pouze v případě že učinil vše co je možné k objasnění skutečností potřebných k vydání informovaného rozhodnutí" (tedy v zásadě standard vyplývající z rozhodnutí Trans union).

Interpretačně náročný je také termín obhajitelný zájem korporace. V zahraničních právních řádech se častěji setkáme s termínem nejlepší zájem korporace. Znamená to tedy, že obhajitelný zájem vyjadřuje menší míru prospěchu korporace než nejlepší zájem? Podle mého názoru spíše ano, obhajitelnost zájmu korporace vyjadřuje skutečnost, že zpětně se nemusí jednat o její nejlepší zájem - řada korektních rozhodnutí selže a také by bylo nepřiměřené člena orgánu sankcionovat za jednání, které směřuje ku prospěchu korporace, byť se zpětně ukáže, že zde byly jiné, lepší alternativy. Toto je velmi kontroverzní téma, v zahraniční judikatuře můžeme najít i rozhodnutí, která hodnotí zájem korporace velmi přísně.

Otázkou, kterou se bude muset české soudnictví dále zabývat je, zda nějakým způsobem reflektovat další prvky testů pravidel podnikatelského úsudku, která lze nalézt v cizím právu¹⁹ - např. plýtvání zdroji společnosti (wastefulness), existence osobního zájmu (self-interest) nebo případy zvlášť hrubé nedbalosti (gross-negligence). Podle mého je výčet podmínek aplikace podnikatelského úsudku podle § 55 odst. 1 taxativní, zohlednění těchto případů by se tedy muselo nést v duchu výkladu (někdy rozšiřujícího) pojmů dobrá víra, informovanost a zájem korporace - tak např. plýtvání zdroji společnosti bude zahrnuto pod rozpor s obhajitelným zájmem korporace. V případech s vlastním zájmem jednatelů navíc půjde o porušení povinnosti loajality (které vylučuje aplikaci pravidla podnikatelského úsudku).

Co se týče důkazního břemene při prokazování splnění podmínek business judgment rule, tak to leží v souladu s kontinentální tradicí na členu orgánu společnosti²⁰. To je v řadě případů podle mého zcela na místě, neboť tím eliminujeme řadu problémů spojených s obtížným

¹⁸ Případ Cede & Co. v. Technicolor, Inc., 634 A.2d 345, 368-71 (Del. 1993).

¹⁹ Viz např. případ Grobow v. Perot, 539 A.2d 180 (Del. 1988).

²⁰ § 56 odst. 2 návrhu zákona o obchodních korporacích

získáváním interních informací korporace žalobcem (problematika piercing of corporate veil).

Zákon o obchodních korporacích upravuje také možnost přenosu důkazního břemene z člena orgánu na žalobce a to v případě, že po člena orgánu nelze spravedlivě požadovat, aby toto důkazní břemeno nesl.²¹ O jaké případy půjde ukáže teprve praxe. Domnívám se ovšem, že v úvahu přichází především situace, kdy bude prokazována dobrá víra člena orgánu - zatímco nedostatek dobré víry lze rozumně dokazovat, existenci dobré víry prakticky dokázat není možné. Naopak v případech prokazování informovanosti a obhajitelného zájmu korporace považují za přiměřené, aby důkazní břemeno zpravidla nesl člen orgánu společnosti.

Velkou otázkou je také vztah pravidla podnikatelského úsudku a § 161 odst. 1 věta druhá nového občanského zákoníku, podle kterého platí, že se má za to, že nedbale jedná ten, kdo není péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodil z toho pro sebe důsledky.

Toto ustanovení dopadá jednak na osoby zjevně nezpůsobilé k výkonu své funkce jako celku, především ale na osoby, které nejsou schopny péče řádného hospodáře v určité konkrétní situaci - např. jsou na věci zainteresováni nebo nemají potřebnou kvalifikaci nebo znalosti v potřebném oboru. Jeho obsahem je domněnka porušení péče řádného hospodáře - stojí tedy na zcela opačném konci spektra než pravidlo podnikatelského úsudku.

Z čistě formálního hlediska by aplikační přednost mělo zřejmě ustanovení o podnikatelském úsudku (jako součást speciálního předpisu), i když o otázkách speciality by zde bylo možné diskutovat - § 161 odst. 1 věta druhá nového OZ zakotvuje rovněž speciální pravidlo. Při bližším pohledu ovšem zjistíme, že konflikt mezi oběma ustanoveními je pouze iluzorní - v případech, kdy bude naplněna dispozice právní normy uvedené v § 161 odst. 1 věta druhá nového OZ nebudou splněny podmínky pro aplikaci pravidla podnikatelského úsudku - kdo musel zjistit že není schopen péče řádného hospodáře, a přesto učiní rozhodnutí, nemohl rozumně předpokládat že jedná informovaně a v zájmu korporace - pokud to člen orgánu předpokládal, předpokládal iracionálně.

Tím se nám tedy rozšiřují případy neaplikace pravidla podnikatelského úsudku (test podnikatelského úsudku, porušení loajality) o další kategorii - neschopnost péče řádného hospodáře.

Další otázkou, kterou se pravděpodobně budou muset soudy řešit je otázka na které osoby lze pravidlo podnikatelského úsudku vztáhnout - podle jeho zařazení do zákona o korporacích půjde pravděpodobně pouze o členy obchodních korporací. Nelze ovšem vyloučit použití

²¹ § 56 odst. 2 návrhu zákona o obchodních korporacích

analogie pro členy orgánů jiných právnických osob (k tomu bych se ovšem u nepodnikatelských právnických osob stavěl velmi zamítavě) nebo rozšiřující výklad vztahující toto pravidlo také na jiné osoby, než pouze členy orgánů společnosti (v této souvislosti je třeba upozornit na to, že pro prokuristu platí přímo ze zákona na základě odkazu v § 62 odst.1 zákona o korporacích).

5. DŮSLEDKY PŘIJETÍ PRAVIDLA PODNIKATELSKÉHO ÚSUDKU

Mezi výhody, které business judgment přináší, bývá zpravidla řazeno to, že (i) usnadňuje činnost soudů, (ii) zlepšuje postavení statutárních orgánů, přináší jim větší míru suverenity a (iii) přináší ekonomické výhody korporaci.

Je otázka, nakolik skutečně v české republice dojde k odbřemenění soudů - tato skutečnost má vliv především v zemích, kde dochází k častému uplatňování derivativních žalob proti členům orgánů společnosti. Přesto se však domnívám, že pravidlo podnikatelského úsudku v některých případech usnadní soudům posuzování péče řádného hospodáře.

Business judgment rule ale především výrazně posiluje postavení člena orgánu²² - a to pouze člena orgánu jednajícího korektním způsobem, což vnímá velmi kladně. Tím, že aplikace pravidla podnikatelského úsudku je vyloučena v případech porušení povinnosti loyality dopadá pouze na situace, ve kterých jde skutečně o podnikatelská rozhodnutí.

Člen orgánu má tak volnější ruce - může v první řadě myslet na to, jak korporaci vydělat peníze a ne na to, jak se ochránit před svou odpovědností za riziková rozhodnutí. Zároveň jeho neodpovědnost podporuje jeho nezávislost na akcionářích společnosti²³. Právě v tom bývá viděn ekonomický přínos pro společnost - manager, který je svobodný a nezávislý bude často také efektivnější²⁴.

²² Onder, A., Siegelheim, A.J., Corporate Liability Exposure and the Potential Risk of Individual Director Liability Resulting From Employment-Related Decisions: An Analysis of Recent Case Law and Recommendations on Corporate Governance, Employee Relations Law Journal, číslo 2, svazek 34, ročník 2008, str. 4-5.

²³ Branson, D.M., The Rule That Isn't a Rule - the Business Judgment Rule, Valparaiso university Law Review, číslo 3, svazek 36, ročník 2002, str. 637.

²⁴ Rosenberg, D., Galactic Stupidity and the Business Judgment Rule, Journal of Corporation Law; číslo 2, svazek 32, ročník 2007, p301-322.

6. NA ZÁVĚR

S přijetím reformy soukromého práva projde české právo podstatnou změnou. V případě odpovědnosti statutárních orgánů se právní úprava stává rozvětvenější, namísto prostého příkazu péče řádného hospodáře tu máme více norem, které vzájemně interagují a které mohou členu orgánu poskytnout ochranu před jeho odpovědností, nebo ji naopak presumovat.

Zavedení pravidla podnikatelského úsudku hodnotím celkově pozitivně (přes některé dílčí výhrady k jeho formulaci). Při jeho aplikaci budou hrát velmi významnou úlohu soudy, jde o pravidlo velmi interpretačně otevřené a víc než jinde zde platí, že o tom zda je určité pravidlo chování nastaveno správně rozhodne až to, jak ho uchopí soudní praxe.

Literature:

- Andenas, M., Wooldridge, F., *European Comparative Law*, Cambridge: Cambridge University Press, 2009, str. 508, ISBN 978-0-521-84219-8.
- Beyer, V.L., *Judicial Development of a Business Judgment Rule in Japan*, *Bond Law Review*, číslo 2, svazek 5, ročník 1993.
- Branson, D.M., *The Rule That Isn't a Rule - the Business Judgment Rule*, *Valparaiso university Law Review*, číslo 3, svazek 36, ročník 2002, str. 631-654.
- Cahn, A., Donald, D.C., *Comparative company law*, New York: Cambridge university press, 2010, str. 927, ISBN 978-0-521-14379-0.
- Důvodová zpráva k návrhu zákona o obchodních korporacích dostupná na http://obcanskyzakonik.justice.cz/tiny-mce-storage/files/2011/Vladni%20navrh%20zakona%20o%20obchodnich%20korporacich_2011_DZ.pdf
- Knepper, W.E., Bailey, D.A., *Liability of corporate Officers and Directors*, New York, Lexis Nexis, 2009, osmé vydání, ISBN 978-1-4224-7562-1
- Laguado, C.A., *Factors governing the application of the Business Judgment Rule: An Empirical Study of the US, UK, Australia and the EU*, dostupný na http://www.javeriana.edu.co/juridicas/pub_rev/documents/6-Laguado.pdf
- Loose, M., Griffiths, M., Impey, D., *The Company Director, Powers, Duties and Liabilities*, Bristol: Jordan Publishing Limited, 2008, str. 275, ISBN 978-1-84661-089-9
- Onder, A., Siegelheim, A.J., *Corporate Liability Exposure and the Potential Risk of Individual Director Liability Resulting From Employment-Related Decisions: An Analysis of Recent Case Law and Recommendations on Corporate Governance*, *Employee Relations Law Journal*, číslo 2, svazek 34, ročník 2008, str. 3-37.

Dny práva 2011 – Days of Law 2011 [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012 ISBN (číslo dle sekce) 978-80-210-5911-5 (soubor) 9788021047334. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/content/cs/proceedings/>

- Rosenberg, D., Galactic Stupidity and the Business Judgment Rule, *Journal of Corporation Law*; číslo 2, svazek 32, ročník 2007, p301-322.

Contact – email
jkoziak@seznam.cz